

CHRISTEN-DEMOCRATEN UNIE

De **Christen-Democraten Unie** (CDU) heeft zich in de jaren zestig en zeventig opgeworpen als een verzamelpunt voor katholieken en protestanten die zich verzetten tegen toenemend staatsingrijpen. De partij heeft alleen op lokaal niveau vertegenwoordigers gehad.

De CDU werd op 19 november 1964 te Utrecht opgericht. Voorzitter van de partij werd de Waalwijkse zakenman J.J.M. Smits, een oud-KVP'er die bij de Tweede-Kamerverkiezingen van 1963 als lijsttrekker van de behoudende **Partij Economisch Appèl** was opgetreden. Deze laatste partij was ook de voornaamste leverancier van leden aan de CDU. Daarnaast vond de partij enige steun bij de Stichting Johannes Althusius, het blad *Burgerrecht. Orgaan van het Comité Burgerrecht ter Bestrijding van Overmatige Overheidsdwang* en bij oud-leden van de **Boerenpartij**, de **Nationale Unie** en de **Katholiek Nationale Partij**. Als voornaamste ideoloog en spreekbuis van de partij trad *Burgerrecht*-redacteur Abraham Zeegers naar voren.

Haar electorale vuurproef kreeg de partij eerst in 1966 bij de verkiezingen voor de Provinciale Staten en de gemeenteraden. Het resultaat was nog weinig indrukwekkend: de CDU behaalde geen enkele Statenzetel en wist slechts in een paar gemeentes in Noord-Brabant tot het stadhuis door te dringen. Desalniettemin sprak de partij van een geslaagde eerste poging; bij de een jaar later te houden verkiezingen voor de Tweede Kamer verwachtte de CDU haar definitieve doorbraak te kunnen vieren.

In november 1966 nam de CDU haar eerste statuten en basisprogram aan. De partij trachtte zich in haar uitvoerige basisprogram te profileren als aanjager van een vernieuwing van de politieke constellatie. Deze zou volgens de christen-democraten moeten worden bepaald door de verschillen in de waardering van de rol van de staat op sociaal-economisch terrein en niet door religieuze verschillen. Als alternatief voor het verouderde Nederlandse partijstelsel had de CDU het West-Duitse stelsel voor ogen, waarbij de partij voor zichzelf de rol van de *Christlich Demokratische Union* had toebedacht; een in sociaal-economisch opzicht behoudende volkspartij voor katholieken en protestanten. De sociaal-economische paragraaf in het basisprogramma was beduidend behoudender dan dat van de grote confessionele groeperingen. Op staatkundig gebied was de CDU vooruitstrevender met haar pleidooien voor (voorzichtige) experimenten met referenda en gekozen burgemeesters. Het waren eisen waarmee de **Democraten '66** (D'66) eveneens furore trachtten te maken.

Maar in tegenstelling tot D'66 baarde de CDU weinig opzien met haar program. Meer publiciteit verkreeg de partij toen haar voorzitter J.J.M. Smits het idee lanceerde om een ordedienst van oud-verzetsstrijders te vormen die voor een ordentelijk verloop van het huwelijk van prinses Margriet met Pieter van Vollenhoven zorg moest dragen. Smits' plan vond echter weinig weerklank, zelfs niet bij het Oud-Strijders Legioen dat zich bij monde van haar voorzitter distantieerde van de CDU-voorzitter.

Het incident overschaduwde enigszins de verkiezingscampagne van de partij voor de Tweede-Kamerverkiezingen op 15 februari 1967. De CDU bleef bij deze verkiezingen net onder de kiesdrempel steken: met 45.335 stemmen (0.66%) kwam de partij een paar honderd stemmen te kort voor de felbegeerde zetel.

Na de teleurstellende verkiezingsuitslag verdween de CDU in de anonimiteit. Veel van haar leden - volgens eigen zeggen waren dit er in 1967 2100 - lijkten de partij in deze periode de rug te hebben toegekeerd (onder anderen Zeegers). De vele bestuurswisselingen in deze periode lijken voorts te wijzen op interne conflicten.

Met een nieuw bestuur en een enigszins gewijzigd basisprogram nam de CDU in 1970 wederom deel aan de verkiezingen voor de Provinciale Staten en de gemeenteraden. Het leverde de partij enige lokale succesjes op, onder meer in Kerkrade waar de partij onder leiding van dominee L.J. Kueter twee zetels in de wacht sleepte. De verkiezingen voor de Tweede Kamer in 1971 en in 1972 liet de CDU aan zich voorbijgaan, waarschijnlijk wegens geldgebrek.

Na de redelijk succesvol verlopen gemeenteraadsverkiezingen van 1974 (de meeste zetels bleven behouden) begon voor de CDU (opnieuw) een periode van interne conflicten en vele bestuurswisselingen. In 1976 scheidde een groep rondom het bestuurslid C.W. van de Wal zich af en ging verder onder de naam Nederlandse Christen Democraten. Het ledental van de CDU zakte terug tot hooguit tweehonderd. Wederom moest de CDU de Tweede-Kamerverkiezingen van 1977 aan zich voorbij laten gaan. Wel namen de christen-democraten deel aan de in 1978 gehouden

gemeenteraadsverkiezingen. De partij verloor hierbij vrijwel al haar zetels: alleen in Kerkrade bleef nog één CDU-zetel behouden. Het verlies van vrijwel al haar zetels was de doodsteek voor de partij. Onder leiding van Smits heeft de CDU haar bestaan nog tot 1982 kunnen rekken, zonder echter nog tot noemenswaardige activiteiten te komen.